Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 28. januarja 2025*

„Predhodno odločanje – Konkurenca – Člen 101 PDEU – Direktiva 2014/104/EU – Odškodninske tožbe zaradi kršitev konkurenčnega prava – Člen 2, točka 4 – Pojem , odškodninska tožba‘ – Člen 3(1) – Pravica do popolne odškodnine za nastalo škodo – Odstop odškodninskih terjatev ponudniku pravnih storitev – Nacionalno pravo, ki nasprotuje priznanju procesnega upravičenja takega ponudnika za skupinsko izterjavo teh terjatev – Člen 4 – Načelo učinkovitosti – Člen 47(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah – Pravica do učinkovitega sodnega varstva“

V zadevi C-253/23,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Landgericht Dortmund (deželno sodišče v Dortmundu, Nemčija) z odločbo z dne 13. marca 2023, ki je na Sodišče prispela 20. aprila 2023, v postopku

ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfalen GmbH

proti

Land Nordrhein-Westfalen,

ob udeležbi

Otto Fuchs Beteiligungen KG,

Bundeskartellamt,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, F. Biltgen, predsednik senata, K. Jürimäe (poročevalka), predsednica senata, C. Lycourgos, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen in D. Gratsias, predsedniki senatov, E. Regan, sodnik, I. Ziemele, sodnica, J. Passer, Z. Csehi, sodnika, in O. Spineanu-Matei, sodnica,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodni tajnik: D. Dittert, vodja oddelka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 7. maja 2024,

* Jezik postopka: nemščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfalen GmbH R. Lahme in A. Ruster, Rechtsanwälte,

– za Land Nordrhein-Westfalen J. Haereke, Rechtsanwältin, D. Hamburger, C. Kusulis, S.-O. Nündel, G. Schwendinger, F. Süß in K. Teitscheid, Rechtsanwälte,

– za Otto Fuchs Beteiligungen KG J.-H. Allermann in C. Thiel von Herff, Rechtsanwälte,

– za Bundeskartellamt J. Nothdurft in K. Ost, agenta,

– za nemško vlado J. Möller in R. Kanitz, agenta,

– za Evropsko komisijo A. Keidel in G. Meeβen, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 19. septembra 2024

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 101 PDEU v povezavi s členom 4(3) PEU in členom 47, prvi odstavek, Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) ter člena 2, točka 4, člena 3(1) in člena 9 Direktive 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije (UL 2014, L 349, str. 1).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfallen GmbH (v nadaljevanju: ASG 2) in Land Nordrhein-Westfalen (zvezna dežela Severno Porenje - Vestfalija, Nemčija, v nadaljevanju: zvezna dežela) zaradi skupinske odškodninske tožbe, ki jo je družba ASG 2 vložila na podlagi odškodninskih zahtevkov, ki ji jih je odstopilo 32 žagarskih podjetij, ker naj bi zvezna dežela in drugi lastniki gozdov kršili člen 101 PDEU.

Pravni okvir

Pravo Unije

Listina

3 Člen 47 Listine, naslovljen „Pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča“, v prvem odstavku določa:

„Vsakdo, ki so mu kršene pravice in svoboščine, zagotovljene s pravom Unije, ima pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem v skladu s pogoji, določenimi v tem členu.“

Uredba (ES) št. 1/2003

4 V uvodni izjavi 13 Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) je navedeno:

„Kadar v poteku postopka, ki lahko pripelje do prepovedi sporazuma ali ravnanja, podjetja ponudijo [Evropski k]omisiji zavezo za izpolnitev njenih zahtev, mora imeti Komisija možnost izdati odločbe, zavezujoče za ta podjetja. Zavezujoče odločbe naj bi zagotovile, da ni več nobenih vzrokov za ukrepanje Komisije, brez ugotavljanja, ali je šlo ali še vedno gre za kršitev. Zavezujoče odločbe ne posegajo v pristojnosti organov, pooblaščenih za konkurenco, in sodišč v državah članicah, da izvedejo postopek in odločijo o primeru. Zavezujoče odločbe niso ustrezne v primerih, v katerih ima Komisija namen odrediti globo."

5 Člen 9 te uredbe, naslovljen „Zaveze", v odstavku 1 določa:

„Kadar namerava Komisija sprejeti odločbo, ki zahteva odpravo kršitve, in zadevna podjetja ponudijo zaveze, da bodo upoštevala skrbi, ki jih je v predhodni oceni izrazila Komisija, lahko Komisija z odločbo spremeni te zaveze v zavezujoče za podjetja. Takšna odločba je lahko časovno omejena in zaključuje, da ni več vzrokov za ukrepanje Komisije."

Direktiva 2014/104

6 V uvodnih izjavah 4, 12 in 13 Direktive 2014/104 je navedeno:

„(4) Pravica, ki izhaja iz prava Unije, do odškodnine za škodo, povzročeno s kršitvijo konkurenčnega prava Unije in nacionalnega konkurenčnega prava, zahteva, da ima vsaka država članica procesna pravila, ki zagotavljajo učinkovito uveljavljanje navedene pravice. Potreba po učinkovitih procesnih pravnih sredstvih izhaja tudi iz pravice do učinkovitega sodnega varstva, kakor je določena v drugem pododstavku člena 19(1) [PEU] in v prvem odstavku člena 47 [Listine]. Države članice bi morale zagotoviti učinkovito pravno varstvo na področjih, ki jih ureja pravo Unije.

[…]

(12) Ta direktiva je del pravnega reda Unije v zvezi s pravico do odškodnine za škodo, povzročeno s kršitvami konkurenčnega prava Unije, zlasti glede vrnitve v prejšnje stanje in opredelitve škode, kakor sta opredeljeni v sodni praksi Sodišča, ter vnaprej ne omejuje nadaljnjega razvoja pravnega reda Unije na tem področju. Vsakdo, ki je utrpel škodo, povzročeno s takšno kršitvijo, lahko zahteva odškodnino za dejansko izgubo (*damnum emergens*) in dobiček, za katerega je bila ta oseba prikrajšana (izgubljeni dobiček ali *lucrum cessans*), ter plačilo obresti, ne glede na to, ali so te kategorije v nacionalnem pravu opredeljene ločeno ali skupaj. […]

(13) Pravica do odškodnine se priznava vsaki fizični ali pravni osebi – kot so potrošniki, podjetja in javni organi – ne glede na obstoj neposrednega pogodbenega razmerja s podjetjem kršiteljem in ne glede na to, ali je kršitev pred tem že ugotovil organ, pristojen za konkurenco. Ta direktiva državam članicam ne bi smela nalagati obveznosti, da uvedejo mehanizme kolektivnih pravnih sredstev za izvrševanje členov 101 in 102 [PDEU]. Brez

poseganja v odškodnino za izgubljeno priložnost popolna odškodnina na podlagi te direktive ne bi smela privesti do čezmerne odškodnine prek kazenskih odškodnin, večkratnih zneskov odškodnin ali drugih vrst odškodnin.“

7 Člen 1(1) te direktive določa:

„Ta direktiva določa nekatera pravila za zagotovitev, da lahko vsakdo, ki je utrpel škodo zaradi kršitve konkurenčnega prava s strani podjetja ali podjetniških združenj, učinkovito uveljavlja pravico, da od tega podjetja ali združenja zahteva popolno odškodnino za takšno škodo. Ta direktiva določa pravila, ki spodbujajo neizkrivljanje konkurence na notranjem trgu in odpravljajo ovire za njegovo pravilno delovanje, in sicer z zagotavljanjem enakovredne zaščite po vsej [Evropski u]niji za vsakogar, ki je utrpel takšno škodo.“

8 Člen 2 navedene direktive določa:

„V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

[…]

4. ‚odškodninska tožba‘ pomeni tožbo po nacionalnem pravu, v okviru katere domnevni oškodovanec ali zastopnik enega ali več domnevnih oškodovancev, če pravo Unije ali nacionalno pravo zagotavlja to možnost, ali fizična ali pravna oseba, ki je pravni naslednik pravic domnevnega oškodovanca, vključno z osebo, ki je prevzela zahtevek, vloži odškodninski zahtevek na nacionalnem sodišču;

[…]

12. ‚pravnomočna odločba o kršitvi‘ pomeni odločbo o kršitvi, zoper katero se ni mogoče ali ni več mogoče pritožiti na podlagi rednega pravnega sredstva;

[…]“

9 Člen 3 iste direktive, naslovljen „Pravica do popolne odškodnine“, v odstavku 1 določa:

„Države članice zagotovijo, da fizične ali pravne osebe, ki so utrpele škodo zaradi kršitve konkurenčnega prava, lahko zahtevajo in dobijo popolno odškodnino za takšno škodo.“

10 Člen 4 Direktive 2014/104, naslovljen „Načel[i] učinkovitosti in enakovrednosti“, določa:

„V skladu z načelom učinkovitosti države članice zagotovijo, da se vsa nacionalna pravila in postopki v zvezi z uveljavljanjem odškodninskih zahtevkov oblikujejo in uporabljajo tako, da v praksi ne onemogočajo ali pretirano otežujejo uveljavljanja pravice po pravu Unije do popolne odškodnine za škodo, povzročeno s kršitvijo konkurenčnega prava. V skladu z načelom enakovrednosti nacionalna pravila in postopki v zvezi z odškodninskimi tožbami zaradi kršitev člena 101 ali 102 PDEU za domnevne oškodovance niso manj ugodna kot pravila in postopki, ki urejajo podobne odškodninske tožbe zaradi kršitev nacionalnega prava.“

11 Člen 9(1) te direktive določa:

„Države članice zagotovijo, da kršitev konkurenčnega prava, ugotovljena s pravnomočno odločbo nacionalnega organa, pristojnega za konkurenco, ali pritožbenega sodišča, velja za neovrgljivo

dokazano v primeru odškodninske tožbe, vložene pred nacionalnimi sodišči na podlagi člena 101 ali 102 PDEU ali nacionalnega konkurenčnega prava.“

Nemško pravo

12 Člen 1(1) Gesetz über außergerichtliche Rechtsdienstleistungen (Rechtsdienstleistungsgesetz) (zakon o zunajsodnih pravnih storitvah) z dne 12. decembra 2007 (BGBl. 2007 I, str. 2840), v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: RDG), določa:

„Ta zakon ureja pooblastilo za opravljanje zunajsodnih pravnih storitev v Zvezni republiki Nemčiji. Njegov cilj je varstvo posameznikov, pravnih razmerij in pravnega reda pred pravnimi storitvami, ki jih ne opravljajo usposobljene osebe.“

13 Člen 2 RDG, naslovljen „Pojem pravne storitve“, določa:

„(1) Za pravno storitev se šteje vsaka dejavnost v zvezi z dejanskimi zadevami tretje osebe, če zahteva pravno preučitev posamičnega primera.

(2) Neodvisno od pogojev iz odstavka 1 se za pravno storitev šteje izterjava terjatev tretjih oseb ali terjatev, ki so bile za namen izterjave odstopljene za račun tretje osebe, če se izterjava dolga izvaja kot samostojna dejavnost, vključno s pravno preučitvijo in svetovanjem v zvezi z izterjavo terjatev (storitev izterjave terjatev). Odstopljene terjatve se glede na prvega upnika ne štejejo za terjatve tretjih oseb.

[…]“

14 Člen 3 RDG, naslovljen „Pooblastilo za opravljanje izvensodnih pravnih storitev“, določa:

„Samostojno opravljanje izvensodnih pravnih storitev je dopustno le v obsegu, ki ga dopušča ta ali kateri drug zakon.“

15 Člen 10 RDG določa:

„(1) Fizične ali pravne osebe ter družbe brez pravne osebnosti, registrirane pri pristojnem organu (registrirane osebe), lahko na podlagi posebnega strokovnega znanja opravljajo pravne storitve na teh področjih:

1. storitve izterjave […];

[…]“

16 Člen 11 RDG, naslovljen „Posebno strokovno znanje, strokovni nazivi“, v odstavku 1 določa:

„Storitve izterjave terjatev zahtevajo posebno strokovno znanje na pravnih področjih, upoštevnih za naročeno dejavnost izterjave terjatev, zlasti na področjih civilnega in gospodarskega prava, prava vrednostnih papirjev in prava gospodarskih družb ter civilnega procesnega prava, vključno z izvršilnim pravom in insolvenčnim pravom ter pravom v zvezi s stroški.“

17 Člen 12 RDG določa pogoje za vpis v register za opravljanje pravnih storitev in daje regulativno pooblastilo za urejanje podrobnosti, vključno glede dokazila o teoretičnem strokovnem znanju iz člena 10 tega zakona.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

18 Družba ASG 2 je 31. marca 2020 pri Landgericht Dortmund (deželno sodišče v Dortmundu, Nemčija), ki je predložitveno sodišče, vložila skupinsko odškodninsko tožbo proti zvezni deželi zaradi škode, povzročene z omejevalnim sporazumom, na podlagi pravic, ki ji jih je odstopilo 32 žagarskih podjetij s sedežem v Nemčiji, Belgiji in Luksemburgu (v nadaljevanju: zadevna žagarska podjetja).

19 Zvezni deželi je bilo očitano, da je vsaj v obdobju od 28. junija 2005 do 30. junija 2019 v nasprotju s členom 101 PDEU poenotila cene hlodovine (v nadaljevanju: okrogli les) zase in za druge lastnike gozdov s sedežem v tej zvezni deželi (v nadaljevanju: zadevni omejevalni sporazum).

20 Bundeskartellamt (zvezni organ za varstvo konkurence, Nemčija) je to prakso raziskal in leta 2009 sprejel odločbo o zavezah na podlagi člena 32b Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (zakon proti omejevanju konkurence) in člena 101 PDEU, ki se nanaša na zadevno zvezno deželo in druge zvezne dežele, ki so podobno vpletene v trženje okroglega lesa (v nadaljevanju: odločba iz leta 2009).

21 Zadevna žagarska podjetja od zvezne dežele zahtevajo odškodnino za škodo, za katero menijo, da so jo zaradi zadevnega omejevalnega sporazuma utrpele v času tega omejevalnega sporazuma, in sicer zaradi domnevno previsokih cen, po katerih so kupile okrogli les iz te zvezne dežele.

22 Zato je vsako od zadevnih žagarskih podjetij družbi ASG 2 odstopilo svojo pravico do odškodnine za škodo, ki mu je bila povzročena z zadevnim sporazumom. Družba ASG 2, ki ima kot „ponudnik pravnih storitev“ v smislu RDG pooblastilo na podlagi tega zakona, tako pri predložitvenem sodišču v svojem imenu in na lastne stroške, vendar za račun odstopnikov, skupinsko zahteva povrnitev te škode v zameno za honorar v primeru uspeha.

23 Odškodninski zahtevek za škodo, povzročeno z zadevnim sporazumom, naj bi se nanašal na več sto tisoč nabav okroglega lesa, ki so jih opravila žagarska podjetja. Za vsako od teh podjetij naj bi bilo zabeleženo več tisoč ali celo več deset tisoč nabav.

24 Zvezna dežela pred predložitvenim sodiščem izpodbija tako utemeljenost tožbe kot tudi procesno upravičenje družbe ASG 2. V zvezi s tem trdi, da so zadevna žagarska podjetja svoje pravice do odškodnine odstopila družbi ASG 2 v nasprotju z RDG, tako da so ti odstopi pravic nični. Pooblastilo, ki ga ima družba ASG 2 na podlagi RDG, naj slednji ne bi omogočalo izterjave terjatev, ki so nastale zaradi škode, ki naj bi nastala zaradi domnevne kršitve konkurenčnega prava.

25 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da je v nemškem pravu na področju množične škode ali škode majhne vrednosti, ki zadeva veliko število oseb, tožbe posameznikov mogoče združiti z mehanizmom odstopa terjatve („*Abtretungsmodell*“), ki je prav tako opredeljen kot „skupinska tožba za izterjavo“ („*Sammelklage-Inkasso*“) (v nadaljevanju: skupinska tožba za izterjavo). V tem okviru domnevni oškodovanci svoje domnevne terjatve odstopijo ponudniku pravnih storitev, ki

je prejel pooblastilo, določeno v RDG, ki mu načeloma dovoljuje, da v svojem imenu in na lastne stroške za račun odstopnikov zahteva izterjavo teh združenih terjatev v zameno za provizijo v primeru uspeha.

26 Po mnenju predložitvenega sodišča je bila ta praksa v sodni praksi Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija) priznana za različne vrste odškodninskih tožb, zlasti v okviru spora v zvezi z oddajanjem nepremičnin v najem ali odškodnino za letalske potnike. Nižja sodišča pa naj bi RDG razlagala tako, da skupinska tožba za izterjavo ni dopustna na področju povračila škode, povzročene z domnevno kršitvijo konkurenčnega prava, zlasti kadar gre za tako imenovano tožbo „*stand-alone*“, to je odškodninsko tožbo, ki ni posledica pravnomočne in zavezujoče odločbe organa, ki je pristojen za konkurenco in ki je ugotovil tako kršitev, zlasti v zvezi z ugotavljanjem dejstev (v nadaljevanju: samostojna odškodninska tožba). Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) naj o tem vprašanju še ne bi odločalo.

27 Po mnenju predložitvenega sodišča nemško pravo ne ponuja nobenega pravnega sredstva, ki bi bilo enakovredno skupinski tožbi za izterjavo in s katerim bi bilo mogoče zagotoviti učinkovito uveljavljanje pravice do odškodnine v zadevah v zvezi z omejevalnimi sporazumi.

28 Zato naj učinkovitost pravice do odškodnine za škodo, povzročeno z omejevalnim sporazumom, ne bi bila zagotovljena, zlasti kar zadeva škodo majhne vrednosti, ki zadeva veliko število oškodovancev. V takem primeru naj bi bil namreč posamični znesek škode tako nizek, da bi pri posameznikih povzročil, da se odpovejo uveljavljanju pravice do odškodnine v skladu s pravom Unije.

29 V teh okoliščinah naj bi bila skupinska tožba za izterjavo edina ekonomsko razumna in izvedljiva možnost za uveljavljanje takšne odškodnine. Vendar predložitveno sodišče meni, da mora v skladu z določbami RDG, kot jih razlagajo nekatera nacionalna sodišča, odstopitve pravic iz postopka v glavni stvari šteti za nične, tako da bi bilo treba tožbo, o kateri odloča, zavrniti.

30 Kljub temu se sprašuje, ali pravo Unije takšni razlagi RDG nasprotuje, ker bi takšna razlaga nacionalnega prava – s tem, da osebam, ki jih je zadevni omejevalni sporazum prizadel, preprečuje uporabo skupinske tožbe za izterjavo – lahko bila nezdružljiva tako z Direktivo 2014/104 kot z načelom učinkovitosti prava Unije in pravico do učinkovitega sodnega varstva.

31 Prvič, predložitveno sodišče se sprašuje, ali je o taki nezdružljivosti mogoče sklepati iz člena 3(1) Direktive 2014/104 v povezavi s členom 2, točka 4, te direktive, ki po mnenju navedenega sodišča določa pravico – določeno v ustaljeni sodni praksi Sodišča – oseb, ki so bile oškodovane zaradi omejevalnega sporazuma, da dobijo popolno nadomestilo za škodo, ki je nastala zaradi tega sporazuma. Zadnjenavedena določba naj bi se namreč izrecno nanašala na skupinsko tožbo za izterjavo, saj pojem „odškodninska tožba“ v smislu navedene določbe zajema tožbo, ki jo vloži „fizična ali pravna oseba, ki je pravni naslednik pravic domnevnega oškodovanca, vključno z osebo, ki je prevzela zahtevek“.

32 Drugič, predložitveno sodišče dvomi, da je to, da oškodovanci ne morejo uporabiti skupinske tožbe za izterjavo, ki izhaja iz razlage nacionalnega prava, navedene v točki 29 te sodbe, združljivo s členom 4(3) PEU in členom 101 PDEU. Po mnenju predložitvenega sodišča lahko vsakdo zahteva popolno odškodnino za škodo, ki jo je utrpel zaradi kršitve konkurenčnega prava, kot izhaja iz sodne prakse Sodišča in določb Direktive 2014/104. Države članice naj bi torej morale zagotoviti

učinkovitost pravice do povračila te škode tako, da ne onemogočajo ali pretirano otežujejo njenega uveljavljanja. To naj bi prispevalo k varstvu javnega interesa za zagotavljanje učinkovite konkurence v Uniji.

33 Tretjič, predložitveno sodišče se sprašuje, ali to, da oškodovanci ne morejo uporabiti skupinske tožbe za izterjavo, ki izhaja iz razlage nacionalnega prava, navedene v točki 29 te sodbe, posega v pravico teh oseb do učinkovitega sodnega varstva, določeno v členu 47, prvi odstavek, Listine, v členu 6(3) PEU in v členu 13 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu. V položaju, kakršen je ta v zadevi, o kateri navedeno sodišče odloča, in ki naj bi se nanašal na množično škodo ali škodo majhne vrednosti v zvezi z velikim številom oseb, naj bi bila oškodovancem namreč odvzeta možnost, da za uveljavljanje svoje pravice do odškodnine uporabijo edino učinkovito pravno sredstvo, ki ga določa nacionalno pravo.

34 Predložitveno sodišče, nazadnje, pojasnjuje, da če bi bilo treba ugotoviti, da nacionalno pravo ni združljivo s pravom Unije, tega prava ne bi moglo razlagati v skladu z njim, saj bi bila takšna razlaga *contra legem*.

35 V teh okoliščinah je Landgericht Dortmund (deželno sodišče v Dortmundu) prekinilo odločanje in v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba pravo Unije, zlasti člen 101 PDEU, člen 4(3) PEU, člen 47 [Listine] ter člen 2, točka 4, in člen 3(1) [Direktive 2014/104], razlagati tako, da nasprotuje razlagi in uporabi prava države članice, v skladu s katerim se potencialnemu oškodovancu, ki je utrpel škodo zaradi kršitve člena 101 PDEU – ugotovljene z zavezujočim učinkom v skladu s členom 9 [Direktive 2014/104] oziroma nacionalnimi določbami za prenos te direktive – prepoveduje, da bi svoje zahtevke – zlasti v primerih množične ali razpršene škode – fiduciarno odstopil pooblaščenemu ponudniku pravnih storitev, da bi jih ta skupaj z zahtevki drugih domnevnih oškodovancev uveljavljal s ‚*follow-on*‘ tožbo, če ni drugih enakovrednih zakonskih ali pogodbenih možnosti za združevanja odškodninskih zahtevkov, zlasti ker ne vodijo do dajatvenih sodb ali so iz drugih procesnih razlogov praktično neizvedljive oziroma so iz ekonomskih razlogov objektivno nerazumne in bi bilo zaradi tega zlasti uveljavljanje majhnih škod praktično nemogoče ali vsaj pretirano oteženo?

2. Ali je treba pravo Unije v vsakem primeru tako razlagati, če je treba zadevne odškodninske zahtevke uveljavljati brez predhodne in v smislu nacionalnih pravil, sprejetih na podlagi člena 9 [Direktive 2014/104], zavezujoče odločitve Evropske komisije ali nacionalnega organa glede domnevne kršitve (tako imenovana ‚*stand-alone*‘ tožba), če ni drugih enakovrednih zakonskih ali pogodbenih možnosti združevanja odškodninskih zahtevkov zaradi civilnopravnega uveljavljanja iz razlogov, že navedenih v prvem vprašanju, in še posebej, če se sicer kršitev člena 101 PDEU sploh ne bi mogla uveljavljati, torej niti v okviru javnega izvrševanja (‚*public enforcement*‘) niti v okviru zasebnega izvrševanja (‚*private enforcement*‘) pravil konkurence?

3. Če je odgovor na vsaj eno od dveh vprašanj pritrdilen, ali je treba v primeru, če je razlaga, ki je v skladu s pravom Unije, izključena, opustiti uporabo zadevnih določb nemškega prava, tako da bi bili odstopi odškodninskih terjatev vsaj s tega vidika veljavni in bi bilo učinkovito izvajanje zakona mogoče?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Dopustnost prvega vprašanja

36 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 101 PDEU v povezavi s členom 2, točka 4, členom 3(1), členom 4 in členom 9(1) Direktive 2014/104 ter členom 47, prvi odstavek, Listine razlagati tako, da nasprotujejo razlagi nacionalne ureditve, katere učinek je to, da je osebam, ki naj bi bile oškodovane zaradi kršitve konkurenčnega prava, preprečeno, da bi svoje pravice do odškodnine odstopile ponudniku pravnih storitev, da bi jih ta skupinsko uveljavljal v okviru tožbe, imenovane „*follow-on*“, to je odškodninske tožbe po pravnomočni odločbi organa, pristojnega za konkurenco, s katero je bila ugotovljena takšna kršitev (v nadaljevanju: posledična odškodninska tožba).

37 Družba Otto Fuchs Beteiligungen, zvezna dežela in Komisija menijo, da to vprašanje ni dopustno. Tožbo iz postopka v glavni stvari bi bilo treba preučiti kot odškodninsko tožbo, ki ni posledična, ampak samostojna.

38 V zvezi s tem je treba opozoriti, da se mora v skladu z ustaljeno sodno prakso vprašanje za predhodno odločanje, predloženo Sodišču, nanašati na razlago prava Unije, ki ustreza objektivni potrebi za odločitev, ki jo mora sprejeti predložitveno sodišče (sodbi z dne 12. januarja 2023, DOBELES HES, C-702/20 in C-17/21, EU:C:2023:1, točka 81, ter z dne 9. januarja 2024, G. in drugi (Imenovanje sodnikov splošnih sodišč na Poljskem), C-181/21 in C-269/21, EU:C:2024:1, točka 65).

39 Le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, ki bo izdana, je pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po predhodni odločbi, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču. Zato je Sodišče, kadar se predložena vprašanja nanašajo na razlago pravila prava Unije, načeloma dolžno odločiti (sodbi z dne 6. oktobra 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, točka 27, ter z dne 19. septembra 2024, Booking.com in Booking.com (Deutschland), C-264/23, EU:C:2024:764, točka 34).

40 Iz tega sledi, da za vprašanja, ki se nanašajo na pravo Unije, velja domneva upoštevnosti, Sodišče pa lahko zavrne odločanje o vprašanju za predhodno odločanje, ki ga zastavi nacionalno sodišče, samo, če je očitno, da zahtevana razlaga pravila Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na zastavljena vprašanja dalo koristne odgovore (sodbi z dne 6. oktobra 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, točka 28, in z dne 19. septembra 2024, Booking.com in Booking.com (Deutschland), C-264/23, EU:C:2024:764, točka 35).

41 V obravnavani zadevi pa je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da prvo vprašanje v delu, v katerem se nanaša na možnost posledične odškodninske tožbe, očitno nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari.

42 Predložitveno sodišče namreč navaja, da je družba ASG 2 pri njem vložila odškodninsko tožbo za povrnitev škode, ki naj bi zadevnim žagarskim podjetjem nastala zaradi zadevnega omejevalnega sporazuma. Navedeno sodišče pojasnjuje, da v postopku v glavni stvari ni nobene druge odločbe razen odločbe iz leta 2009.

43 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 55 sklepnih predlogov, je bila ta odločba sprejeta na podlagi člena 32b Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (zakon o preprečevanju omejevanja konkurence), katerega besedilo ustreza besedilu člena 9 Uredbe št. 1/2003, kot je v pisnih stališčih potrdil zvezni organ, pristojen za konkurenco.

44 Odločba o zavezah, sprejeta na podlagi člena 9 te uredbe, ne vsebuje nobene dokončne ugotovitve kršitve členov 101 in 102 PDEU.

45 Člen 9 navedene uredbe v povezavi z uvodno izjavo 13 te uredbe namreč določa, da Komisija v okviru postopka, začetega na podlagi te določbe, ni dolžna opredeliti in ugotoviti kršitev, saj je njena vloga omejena na preučitev in morebitno sprejetje zavez, ki jih predlagajo zadevna podjetja, glede na težave, ki jih je opredelila v svoji predhodni oceni, in cilje, za katere si prizadeva. S sprejetjem odločbe o zavezah se tako konča postopek za ugotavljanje kršitev v zvezi s temi podjetji, tako da se jim omogoči, da se izognejo ugotovitvi kršitve konkurenčnega prava in morebitni globi (glej v tem smislu sodbo z dne 29. junija 2010, Komisija/Alrosa (C-441/07 P, EU:C:2010:377, točki 40 in 48).

46 V zvezi z odločbo iz leta 2009 je iz navedb predložitvenega sodišča razvidno, da je zvezni organ, pristojen za konkurenco, v tej odločbi za zvezno deželo določil pragove sodelovanja za trženje okroglega lesa in ukrepe za omejitev položaja zvezne dežele na zadevnem trgu.

47 Zato odločbe iz leta 2009 ni mogoče šteti za pravnomočno odločbo nacionalnega organa, pristojnega za konkurenco, s katero bi bila ugotovljena kršitev konkurenčnega prava v smislu člena 9(1) Direktive 2014/104 v povezavi s členom 2, točka 12, te direktive. Tožbe družbe ASG 2, na kateri temelji postopek v glavni stvari, zato ni mogoče šteti za posledično odškodninsko tožbo.

48 V teh okoliščinah je prvo vprašanje dopustno.

Drugo in tretje vprašanje

49 Predložitveno sodišče z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 101 PDEU v povezavi s členom 2, točka 4, členom 3(1) in členom 4 Direktive 2014/104 ter členom 47, prvi odstavek, Listine razlagati tako, da nasprotujejo razlagi nacionalne ureditve, ki osebam, domnevno oškodovanim zaradi kršitve konkurenčnega prava, preprečuje, da bi svoje pravice do odškodnine odstopile ponudniku pravnih storitev, da bi jih ta skupinsko uveljavljal v samostojni odškodninski tožbi.

50 V primeru pritrdilnega odgovora se navedeno sodišče sprašuje, ali bi moralo uporabo zadevnih določb te nacionalne ureditve opustiti, če te ureditve ne bi bilo mogoče razlagati v skladu s pravom Unije.

Dopustnost

51 Družba Otto Fuchs Beteiligungen in zvezna dežela izpodbijata dopustnost drugega in tretjega vprašanja.

52 Na prvem mestu, trdita, da je drugo vprašanje hipotetično oziroma nepotrebno za rešitev spora o glavni stvari in da se niti to vprašanje niti tretje vprašanje ne nanašata na razlago prava Unije.

53 Vendar je iz elementov spisa, ki je na voljo Sodišču, razvidno, da razlaga prava Unije, za katero je zaprosilo predložitveno sodišče, očitno ustreza objektivni potrebi, ki je neločljivo povezana z rešitvijo spora o glavni stvari.

54 Predložitveno sodišče se namreč sprašuje, ali določbe prava Unije, navedene v točki 49 te sodbe, nasprotujejo razlagi nacionalne ureditve, ki osebam, oškodovanim zaradi zadevnega omejevalnega sporazuma, preprečuje uporabo skupinske tožbe za izterjavo. V primeru pritrdilnega odgovora se sprašuje o posledicah, ki jih je treba izpeljati iz takšne nezdružljivosti, če določb RDG ne bi bilo mogoče razlagati v skladu s pravom Unije.

55 Na drugem mestu, družba Otto Fuchs Beteiligungen in zvezna dežela v bistvu trdita, da je predložitveno sodišče svoji vprašanji oprlo na napačne predpostavke. Natančneje, navedeno sodišče naj bi napačno ugotovilo, po eni strani, da je treba določbe RDG razlagati, kot da samodejno nasprotujejo skupinski tožbi za izterjavo na področju prava konkurence, in po drugi strani, da bi bilo, če osebe, oškodovane zaradi omejevalnega sporazuma, te skupinske tožbe ne morejo uveljavljati, praktično nemogoče ali vsekakor pretirano težko uveljaviti pravico do povračila škode, ki jim jo daje pravo Unije, ker nemško pravo ne bi ponujalo nobene enako učinkovite alternative, ki bi tem osebam omogočala uveljaviti to pravico do povračila škode.

56 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča vprašanja v zvezi z razlago prava Unije nacionalna sodišča zastavijo v pravnem in dejanskem okviru, ki so ga pristojna opredeliti sama in katerega pravilnosti Sodišče ne preizkuša (glej v tem smislu sodbo z dne 26. oktobra 2023, EDP – Energias de Portugal in drugi, C-331/21, EU:C:2023:812, točka 46 in navedena sodna praksa).

57 Ker je predložitveno sodišče edino pristojno za razlago in uporabo nacionalnega prava, mora Sodišče upoštevati pravni okvir, v katerega so umeščena vprašanja za predhodno odločanje, kot je opredeljen v predložitveni odločbi (glej v tem smislu sodbo z dne 14. novembra 2024, S. (Sprememba sestave), C-197/23, EU:C:2024:956, točka 51 in navedena sodna praksa). Poleg tega domneve upoštevnosti, navedene v točki 40 te sodbe, ki velja za ta vprašanja, ni mogoče ovreči zgolj na podlagi okoliščine, da ena od strank v postopku v glavni stvari izpodbija nekatera dejstva, katerih pravilnosti Sodišče ne preizkuša in od katerih je odvisna opredelitev predmeta spora o glavni stvari (glej v tem smislu sodbo z dne 22. septembra 2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, točka 34 in navedena sodna praksa).

58 Predpostavke iz točke 55 te sodbe pa temeljijo na presoji nacionalnega sodišča glede nacionalnega okvira, v katerem je nastal spor o glavni stvari. Za to presojo je izključno pristojno navedeno sodišče in Sodišče ni pristojno za preverjanje njene pravilnosti.

59 V teh okoliščinah in brez poseganja v takšno preverjanje, ki ga opravi predložitveno sodišče (glej v tem smislu sodbo z dne 27. junija 2018, Altiner in Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, točka 23), je treba ugotoviti, da sta drugo in tretje vprašanje dopustni.

Vsebinska presoja

60 Člen 101(1) PDEU ima neposreden učinek v odnosih med posamezniki in za zadevne posameznike ustvarja pravice, ki jih morajo nacionalna sodišča varovati (sodbi z dne 30. januarja 1974, BRT in Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, EU:C:1974:6, točka 16, in z dne 6. oktobra 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, točka 32 in navedena sodna praksa).

61 V zvezi s tem bi bila ogrožena polni učinek člena 101 PDEU in zlasti polni učinek prepovedi iz odstavka 1 tega člena, če vsaka oseba, ki ji je kršitev prava konkurence povzročila škodo, ne bi imela možnosti zahtevati odškodnino (glej v tem smislu sodbi z dne 20. septembra 2001, Courage in Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, točka 26, in z dne 6. oktobra 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, točka 33 in navedena sodna praksa).

62 Zato ima vsakdo pravico zahtevati odškodnino za škodo, ki jo je utrpel, če obstaja vzročna zveza med to škodo in takšno kršitvijo (glej v tem smislu sodbi z dne 13. julija 2006, Manfredi in drugi, od C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, točka 61, in z dne 6. oktobra 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, točka 34 in navedena sodna praksa).

63 Pravica vsakogar, da zahteva odškodnino za tako škodo, krepi delovanje pravil Unije o konkurenci in lahko odvrača od pogosto prikritih ravnanj, ki bi lahko omejevala ali izkrivljala konkurenco, s čimer prispeva k ohranjanju učinkovite konkurence v Uniji (glej v tem smislu sodbo z dne 6. oktobra 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, točka 35 in navedena sodna praksa).

64 Kot je razvidno iz uvodne izjave 12 Direktive 2014/104, je bila ta pravica do povračila škode, povzročene s kršitvijo prava konkurence, kodificirana v členu 3(1) te direktive, ki določa, da države članice zagotovijo, da lahko vsaka fizična ali pravna oseba, ki je utrpela tako škodo, uveljavlja in pridobi popolno odškodnino za navedeno škodo.

65 V uvodni izjavi 4 navedene direktive je navedeno, da navedena pravica do odškodnine od vsake države članice zahteva, da ima postopkovna pravila, ki zagotavljajo učinkovito uveljavljanje te pravice. V skladu s to uvodno izjavo nujnost učinkovitih pravnih sredstev izhaja tudi iz pravice do učinkovitega sodnega varstva, določene v členu 47, prvi odstavek, Listine, ki ji ustreza obveznost iz člena 19(1), drugi pododstavek, PEU, da se vzpostavijo pravna sredstva, potrebna za zagotovitev tega varstva na področjih, ki jih ureja pravo Unije (glej v tem smislu sodbi z dne 16. maja 2017, Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, točka 44, in z dne 6. oktobra 2020, État luxembourgeois (Pravica do pravnega sredstva zoper zahtevo za informacije na davčnem področju), C-245/19 in C-246/19, EU:C:2020:795, točka 47).

66 V zvezi s tem Direktiva 2014/104, kot določa njen člen 1(1), določa nekatera pravila v zvezi z odškodninskimi tožbami, za katera je zakonodajalec Unije menil, da so potrebna za to, da lahko vsakdo, ki je utrpel škodo zaradi kršitve konkurenčnega prava, učinkovito uveljavlja svojo pravico, da od podjetja ali podjetniškega združenja zahteva popolno odškodnino za to škodo.

67 V tem okviru je v členu 2, točka 4, te direktive pojem „odškodninska tožba“ opredeljen kot tožba po nacionalnem pravu, v okviru katere domnevni oškodovanec ali zastopnik enega ali več domnevnih oškodovancev, če nacionalno pravo med drugim zagotavlja to možnost, ali fizična ali pravna oseba, ki je pravni naslednik pravic domnevnega oškodovanca, vključno z osebo, ki je prevzela zahtevek, vloži odškodninski zahtevek na nacionalnem sodišču.

68 Navedena direktiva tako določa možnost, da odškodninsko tožbo vloži bodisi neposredno fizična ali pravna oseba, ki ima pravico do odškodnine na podlagi prava Unije, bodisi tretja oseba, ki ji je bila odstopljena pravica domnevno oškodovane stranke, da zahteva odškodnino.

69 Glede na to, kot je generalni pravobranilec v bistvu poudaril v točkah 100 in 101 sklepnih predlogov, člen 2, točka 4, Direktive 2014/104 državam članicam ne nalaga nobene obveznosti, da uvedejo mehanizem skupinske tožbe za izterjavo, kot je ta iz postopka v glavni stvari, niti ne določa pogojev za to, kdaj se odstop pravice oškodovane osebe do odškodnine za škodo, ki je bila povzročena s kršitvijo konkurenčnega prava, z vidika takšne skupinske tožbe šteje za veljavnega.

70 Iz tega sledi, da tako vzpostavitev mehanizma skupinske odškodninske tožbe kot pogoji, ki veljajo za veljavnost odstopa pravice do odškodnine za škodo, ki je domnevno povezana s kršitvijo konkurenčnega prava, fizični ali pravni osebi, da bi ta vložila takšno skupinsko tožbo pri nacionalnem sodišču, spadajo med podrobna pravila za uveljavljanje te pravice do odškodnine, ki jih Direktiva 2014/104 ne ureja.

71 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je ob neobstoju ureditve Unije na zadevnem področju treba v nacionalnem pravnem redu vsake države članice določiti podrobna pravila glede izvrševanja pravice zahtevati odškodnino za škodo, nastalo zaradi kršitev konkurenčnega prava, ob upoštevanju načel enakovrednosti in učinkovitosti (glej v tem smislu sodbi z dne 20. septembra 2001, Courage in Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, točka 29, in z dne 28. marca 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, točka 42 in navedena sodna praksa).

72 Načeli učinkovitosti in enakovrednosti sta na področju, ki ga ureja Direktiva 2014/104, izraženi v njenem členu 4, ki v bistvu povzema izraze, ki izhajajo iz sodne prakse Sodišča. Vendar je treba za preučitev drugega in tretjega vprašanja upoštevati le načelo učinkovitosti, ki je edino, na katero se sklicuje predložitveno sodišče.

73 Na podlagi te določbe morajo države članice v skladu z zadnjenavedenim načelom zagotoviti, da se vsa nacionalna pravila in postopki v zvezi z uveljavljanjem odškodninskih zahtevkov oblikujejo in uporabljajo tako, da v praksi ne onemogočajo ali pretirano otežujejo uveljavljanja pravice – na podlagi prava Unije – do popolne odškodnine za škodo, povzročeno s kršitvijo konkurenčnega prava.

74 Sodišče je zlasti razsodilo, da nacionalna pravila, ki se uporabljajo na področju konkurenčnega prava, ne smejo posegati v učinkovito uporabo členov 101 PDEU in 102 PDEU ter morajo biti prilagojena posebnostim zadev s tega področja, ki načeloma zahtevajo zapleteno dejansko in ekonomsko analizo (glej v tem smislu sodbo z dne 20. aprila 2023, Repsol Comercial de Productos Petrolíferos, C-25/21, EU:C:2023:298, točka 60 in navedena sodna praksa).

75 Poleg tega, čeprav se – če področje na ravni Unije ni urejeno – v nacionalnem pravnem redu vsake države članice določijo postopkovna pravila za pravna sredstva, ki zagotavljajo varstvo pravic, ki jih posameznikom daje pravo Unije, so države članice odgovorne za to, da v vsakem primeru zagotovijo spoštovanje pravice do učinkovitega sodnega varstva navedenih pravic, kot je zagotovljena v členu 47, prvi odstavek, Listine (sodba z dne 19. novembra 2019, A. K. in drugi (Neodvisnost disciplinskega senata vrhovnega sodišča), C-585/18, C-624/18 in C-625/18, EU:C:2019:982, točka 115 in navedena sodna praksa). Kot je bilo navedeno v točki 65 te sodbe, se uvodna izjava 4 Direktive 2014/104 nanaša na pravico do takega varstva.

76 V obravnavani zadevi in kot je razvidno iz točk od 28 do 33 te sodbe, predložitveno sodišče dvomi o tem, da je nacionalna sodna praksa, v skladu s katero se RDG razlaga v smislu, da osebam, ki so bile oškodovane zaradi kršitve konkurenčnega prava, preprečuje uporabo skupinske tožbe za izterjavo, skladna z načelom učinkovitosti in pravico do učinkovitega sodnega varstva.

77 V zvezi s tem navedeno sodišče na eni strani navaja, da je ta tožba edino pravno sredstvo, ki tem osebam omogoča, da dejansko skupinsko uveljavljajo svojo pravico do odškodnine. Na drugi strani pa navaja, da čeprav imajo navedene osebe možnost vložiti odškodninsko tožbo v svojem imenu in za svoj račun, jim taka možnost vseeno ne omogoča učinkovitega uveljavljanja navedene pravice. Glede na posebej zapleteno, dolgotrajno in drago naravo posamične tožbe zaradi kršitve konkurenčnega prava naj bi se oškodovanci namreč nagibali k temu, da se odpovejo vložitvi take posamične tožbe, zlasti kadar gre za škodo v majhnem znesku.

78 Vse stranke iz postopka v glavni stvari, razen družbe ASG 2, in drugi zainteresirani subjekti iz člena 23, prvi odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije pa so v stališčih, ki so jih predložili Sodišču, navedli številne elemente, s katerimi so se opredelili glede trditev iz predloga za sprejetje predhodne odločbe.

79 Tako, prvič, te stranke in zainteresirani subjekti dvomijo o trditvi predložitvenega sodišča, da nacionalno pravo samodejno izključuje možnost, da bi osebe, oškodovane zaradi kršitve konkurenčnega prava, lahko uporabile skupinsko tožbo za izterjavo. Uporaba navedene tožbe naj bi se štela za neprimerno le v okviru posebnih zadev na področju konkurenčnega prava, v katerih je uporaba navedene tožbe dejansko privedla do kršitve določb RDG, s katerimi je prepovedano posredovanje ponudnika pravnih storitev v primeru navzkrižja interesov.

80 Drugič, treba bi se bilo opredeliti glede ugotovitve, da nacionalno pravo tej tožbi ne ponuja nobene alternative, ki bi oškodovancem omogočila, da bi skupinsko uveljavljali pravico do odškodnine. Odstop terjatev v obliki pravega faktoringa, in sicer ne le fiduciarni prenos, ampak popolni prenos terjatve na tretjo osebo s takojšnjim plačilom finančne protidajatve s strani te osebe odstopniku, in *litisconsortium*, ki vključuje skupno pravno sredstvo več tožečih strank, ki jim med drugim omogoča, da opravijo skupne ocene in izvedenska mnenja, da bi ugotovile znesek svoje škode, naj bi bila v zvezi s tem alternativi, ki sta mogoči in sprejeti v nemški sodni praksi v sporih s področja konkurenčnega prava.

81 Tretjič, preudarek predložitvenega sodišča, da naj bi se oškodovanci nagibali k temu, da bi se odpovedali uveljavljanju svoje pravice do odškodnine, če bi jo lahko uveljavljali le v okviru posamične tožbe, naj bi bil v obravnavani zadevi vprašljiv zaradi zneska posamičnih zahtevkov zadevnih žagarskih podjetij, ki naj bi povzročil relativizacijo inercije, ki bi jo zadnjenavedena podjetja lahko izkazala v zvezi s tako vrsto tožbe.

82 V zvezi s tem je treba opozoriti, da mora nacionalno sodišče samo preveriti, ali razlaga nacionalnega prava, v skladu s katero je v postopkih konkurenčnega prava skupinska tožba za izterjavo izključena, onemogoča ali pretirano otežuje uveljavljanje pravice do odškodnine, ki je s pravom Unije podeljena osebam, oškodovanim zaradi kršitve konkurenčnega prava, in jim odvzema učinkovito sodno varstvo.

83 Pri tem pa mora upoštevati vse upoštevne elemente v zvezi s podrobnimi pravili, ki jih nacionalno pravo določa za izvrševanje pravice do odškodnine za škodo, nastalo zaradi take kršitve (glej po analogiji sodbo z dne 28. marca 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, točka 45).

84 Predložitveno sodišče bi torej le v primeru, če bi na koncu tega preizkusa ugotovilo, po eni strani, da nobeden od kolektivnih mehanizmov, ki so alternativa skupinski tožbi za izterjavo in ki so predvideni v nacionalnem pravu, ne omogoča učinkovitega uveljavljanja pravic oseb ali skupine oseb, ki zahtevajo povračilo škode, domnevno povzročene s kršitvijo konkurenčnega prava, in

sicer v obravnavani zadevi zadevnih žagarskih podjetij, in po drugi strani, da pogoji za vložitev posamične tožbe, ki jih določa nacionalno pravo, onemogočajo ali pretirano otežujejo uveljavljanje te pravice do odškodnine in s tem kršijo njihovo pravico do učinkovitega sodnega varstva, moralo skleniti, da nacionalno pravo, ki se razlaga v smislu, da bi izključevalo tako tožbo za izterjavo, ne izpolnjuje zahtev prava Unije, navedenih v točkah od 71 do 75 te sodbe.

85 V zvezi s tem je treba poudariti, da ob upoštevanju posebnosti zadev s področja konkurenčnega prava in, natančneje, okoliščine, ki je navedena v točki 74 te sodbe in v skladu s katero vložitev odškodninskih tožb zaradi kršitve tega prava načeloma zahteva zapleteno dejansko in ekonomsko analizo, obstoj mehanizmov v nacionalnem pravu, ki omogočajo združitev posamičnih zahtevkov, oškodovancem lahko olajša uveljavljanje pravice do odškodnine. Natančneje, takšni mehanizmi lahko olajšajo vložitev samostojnih odškodninskih tožb, v podporo katerim organ, pristojen za konkurenco, ni dokončno ugotovil nobene kršitve.

86 Vendar zapletenost in stroški postopka, ki so neločljivo povezani s takimi odškodninskimi tožbami, sami po sebi ne omogočajo sklepa, da bi bilo uveljavljanje pravice do odškodnine v okviru posamične tožbe praktično onemogočeno ali prekomerno oteženo, kar bi ob neobstoju mehanizmov združevanja posamičnih zahtevkov oseb, oškodovanih zaradi kršitve konkurenčnega prava, tem osebam odvzelo pravico do učinkovitega sodnega varstva. Predložitveno sodišče bi dejansko lahko prišlo do takega sklepa le, če bi na podlagi presoje vseh pravnih in dejanskih elementov obravnavane zadeve ugotovilo, da konkretni elementi nacionalnega prava ovirajo vložitev teh posamičnih tožb.

87 Treba je še navesti, da če bi navedeno sodišče ugotovilo, da je mehanizem skupinske tožbe za izterjavo v postopku v glavni stvari edino procesno sredstvo, ki zadevnim žagarskim podjetjem omogoča, da učinkovito uveljavljajo svojo pravico do povračila škode, domnevno povezane z zadevnim omejevalnim sporazumom, taka ugotovitev ne bi posegala v uporabo nacionalnih določb, ki z namenom varstva pravnih subjektov urejajo dejavnost ponudnikov takšnih storitev izterjave, da bi se med drugim zagotovile kakovost teh storitev ter objektivnost in sorazmernost plačil, ki jih prejmejo taki ponudniki, ter da bi se preprečila navzkrižja interesov ter postopkovne zlorabe.

88 Nazadnje, kar zadeva posledice, ki jih je treba izpeljati iz morebitne ugotovitve predložitvenega sodišča o neskladnosti s pravico do učinkovitega sodnega varstva, je iz točk 60 in 64 te sodbe razvidno, da pravica do popolne odškodnine za škodo, povzročeno s kršitvijo konkurenčnega prava, ki je bila kodificirana v členu 3(1) Direktive 2014/104, izhaja iz neposrednega učinka, priznanega v členu 101(1) PDEU.

89 Poleg tega je Sodišče pojasnilo, da je člen 47 Listine dovolj sam po sebi in ga ni treba pojasnjevati z določbami prava Unije ali nacionalnega prava, da bi se posameznikom podelila pravica, na katero se kot tako lahko sklicujejo (sodbi z dne 17. aprila 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, točka 78, in z dne 20. februarja 2024, X (Neobstoj razlogov za odpoved), C-715/20, EU:C:2024:139, točka 80 in navedena sodna praksa).

90 Načelo primarnosti prava Unije pa nacionalnemu sodišču, ki mora v okviru svojih pristojnosti uporabiti določbe prava Unije, nalaga obveznost, da če ne more podati razlage nacionalne ureditve, ki bi bila v skladu z zahtevami prava Unije, zagotovi polni učinek zahtev tega prava v sporu, o katerem odloča, pri čemer lahko po potrebi po lastni presoji odloči, da ne bo uporabilo nacionalne ureditve ali prakse, tudi poznejše, ki je v nasprotju z določbo prava Unije, ki ima neposredni učinek, ne da bi mu bilo treba zahtevati ali čakati na predhodno odpravo te

nacionalne ureditve ali prakse po zakonodajni poti ali nekem drugem ustavnem postopku (glej v tem smislu sodbi z dne 24. junija 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, točki 57 in 58, ter z dne 25. januarja 2024, Em akaunt BG, C-438/22, EU:C:2024:71, točka 37 in navedena sodna praksa).

91 Zato bo moralo predložitveno sodišče v primeru, navedenem v točki 84 te sodbe, ob upoštevanju celotnega nacionalnega prava in ob uporabi metod razlage, ki jih to pravo priznava, najprej ugotoviti, ali lahko zadevne določbe RDG razlaga v skladu z zahtevami prava Unije, ne da bi pri tem te določbe razlagalo *contra legem* (glej po analogiji sodbo z dne 22. junija 2022, Volvo in DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, točka 52 in navedena sodna praksa).

92 V zvezi s tem, kot je bilo navedeno v točki 79 te sodbe, so nekatere stranke iz postopka pred Sodiščem navedle, da nacionalne določbe iz postopka v glavni stvari ne izključujejo samodejno uporabe mehanizma skupinske tožbe za izterjavo v sporih s področja konkurenčnega prava in da jih nekatera nacionalna sodišča razlagajo tako, da uporabo tega mehanizma v konkretnem primeru pogojujejo z izpolnjevanjem pogojev za zagotovitev kakovosti opravljenih storitev, ustrezne ravni plačila ponudnika in neobstoja navzkrižja interesov pri zadnjenavedenem.

93 Predložitveno sodišče naj navedenih določb ne bi smelo uporabiti le, če se izkaže, da ni mogoča nobena skladna razlaga (glej v tem smislu sodbo z dne 21. januarja 2021, Whiteland Import Export, C-308/19, EU:C:2021:47, točka 63 in navedena sodna praksa).

94 Glede na vse zgoraj navedene preudarke je treba na drugo in tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 101 PDEU v povezavi s členom 2, točka 4, členom 3(1) in členom 4 Direktive 2014/104 ter člen 47, prvi odstavek, Listine razlagati tako, da nasprotujeta razlagi nacionalne ureditve, ki osebam, domnevno oškodovanim zaradi kršitve konkurenčnega prava, preprečuje, da bi svoje pravice do odškodnine odstopile ponudniku pravnih storitev, da bi jih ta skupinsko uveljavljal v samostojni odškodninski tožbi, pod pogojem, da

– nacionalno pravo ne določa nobene druge možnosti združevanja posamičnih zahtevkov teh oškodovancev, s katero bi se lahko zagotovila učinkovitost uveljavljanja teh odškodninskih zahtevkov, in da

– se izkaže, da je glede na vse okoliščine zadeve vložitev posamične odškodninske tožbe za navedene osebe nemogoča ali prekomerno otežena, zaradi česar jim je odvzeta pravica do učinkovitega sodnega varstva.

Če te nacionalne ureditve ni mogoče razlagati v skladu z zahtevami prava Unije, te določbe prava Unije nacionalnemu sodišču nalagajo, da navedene nacionalne ureditve ne uporabi.

Stroški

95 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Člen 101 PDEU v povezavi s členom 2, točka 4, členom 3(1) in členom 4 Direktive 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije, ter člen 47, prvi odstavek, Listine Evropske unije o temeljnih pravicah

je treba razlagati tako, da

nasprotujeta razlagi nacionalne ureditve, ki osebam, domnevno oškodovanim zaradi kršitve konkurenčnega prava, preprečuje, da bi svoje pravice do odškodnine odstopile ponudniku pravnih storitev, da bi jih ta skupinsko uveljavljal v samostojni odškodninski tožbi, ki ni posledica pravnomočne in zavezujoče odločbe organa, ki je pristojen za konkurenco in ki je ugotovil tako kršitev, zlasti v zvezi z ugotavljanjem dejstev, pod pogojem, da

– **nacionalno pravo ne določa nobene druge možnosti združevanja posamičnih zahtevkov teh oškodovancev, s katero bi se lahko zagotovila učinkovitost uveljavljanja teh odškodninskih zahtevkov, in da**

– **se izkaže, da je glede na vse okoliščine zadeve vložitev posamične odškodninske tožbe za navedene osebe nemogoča ali prekomerno otežena, zaradi česar jim je odvzeta pravica do učinkovitega sodnega varstva.**

Če te nacionalne ureditve ni mogoče razlagati v skladu z zahtevami prava Unije, te določbe prava Unije nacionalnemu sodišču nalagajo, da navedene nacionalne ureditve ne uporabi.

Podpisi